

crkva u svijetu

PRILOZI

ETIČKA PROBLEMATIKA: MORALNI PRISTUP MASTURBACIJI

Petar Šolić

1. Fenomen masturbacije ili samozadovoljavanja

a. Masturbacija je *samouzbuđivanje seksualnih organa* kojemu je cilj potpuno spolno zadovoljenje.¹ Redovito se prakticira diranjem spolnih organa, ali i drugih erogenih zona, pa i samim maštanjem. To je, dakle, aktiviranje vlastitih seksualnih moći bez spolnog sjedinjenja, bez partnera. Masturbacija redovito ide za postizanjem seksualnog užitka, ali se njome ponekad hoće postići također i opuštanje, kompenzacija i slično. Makar je to samotni čin, on je najčešće popraćen maštanjem u smislu seksualne aktivnosti s drugim. Time se osoba okreće samoj sebi i istodobno se zatvara pravom ljubavnom susretu s osobom drugoga spola.

Riječ masturbacija latinskog je porijekla; to je stručni naziv kojim se ovaj fenomen označava, ali ima i drugih izraza. Moralna tradicija ga naziva i onanizmom po Onanovu grijehu (usp. Post 38,9). Neki su se opredijelili za termin ipsacija, budući da se u masturbaciji osoba koncentrira sama na se. Upotrebljava se također i termin autoerotizam, jer je eros usredotočen na samoga sebe. Sinonimi za masturbaciju su također autostimulacija, polucija, samoblud, samozadovoljavanje. Svi oni međutim označavaju jednu te istu stvarnost, tj. potpuno spolno zadovoljenje sa samim sobom.

¹ Usp. M. Košiček, *Seksološki leksikon*, Zagreb, 1962, str. 89-91; M. Vidal, *Morale dell'amore e della sessualità*, Perugia, 1973, str. 309-311; E. Borra, *Masturbazione*, u *Dizionario di sessuologia o dell'armonia coniugale*, Roma, 1976, str. 1368-1369; B. Häring, *Liberi e fedeli in Cristo*, Roma, 1980, sv. III, str. 673-677; G. Durand, *Sexualité et foi*, Paris, 1983, str. 205-209.

Fenomen masturbacije nije jednoznačan i nosi sa sobom potrebu razlikovanja. Tu je u prvom redu sklonost ili težnja samozadovoljenju koje može biti ispunjeno ili ne. Zatim autoerotski čin koji može biti učinjen rijede ili češće, zbog ovog ili onog razloga. Imamo k tome masturbatorsko ponašanje, tj. često ponavljanje autoerotskih čina, pa i u uvjetima normalne seksualne aktivnosti. Imamo konačno i masturbatorsku karakternu strukturu koja dolazi do izražaja kada je autoerotsko ponašanje osobe popraćeno određenim psihološkim stanjima, kao što su nezrelost, egocentrizam, zatvorenost u sebe, nedostatak ljubavi, i slično.

Masturbacija je stvarnost koja zahvaća cijelo čovjekovo biće. Nije isključivo seksualno-genitalni problem, već interesira cijelu osobu. Svoje značenje ima unutar integralne strukture ljudskog bića, koje je po svojoj naravi i u svim dimenzijama prožeto seksualnošću. Upravo to značenje određuje i polaznu točku za subjektivno moralno vrednovanje ovoga fenomena.

Fenomenu masturbacije se uglavnom pristupa na dva načina. Prvi pristup stavlja u prvi plan moralno vrednovanje masturbacije, tj. promatraju se kao zlo, nered i grijeh u sebi i s obzirom na osobu koja se samozadovoljava. Drugi pristup stavlja u prvi plan fenomen kao takav u njegovim uzrocima, pojavi, posljedicama, a tek po tom ga moralno vrednuje. Čini se da je ovaj drugi pristup adekvatniji i danas gotovo općenit ne samo kod liječnika, seksologa, psihologa i pedagoga, već i kod moralista.

b. Razna istraživanja i statistike pokazuju da je vrlo *velik postotak* osoba, osobito mladih, koje prakticiraju samozadovoljenje.² Po Kinseyevu istraživanju 95% muškaraca i 70% žena povremeno se podaju masturbaciji, a 13% već prije desete godine života. Mladići masturbiraju u prosjeku dva puta tjedno, pa i češće. Fenomen se smanjuje u srednjoj i kasnijoj mladosti, a 70% studenata masturbira ponekad i poslije sklapanja braka. Samozadovoljenje je češće kod studenata nego kod drugih, u urbanim sredinama nego u ruralnim, u mladenačkoj dobi — osobito između 16. i 25. godine života — nego u odrasloj. Slični su rezultati i kod drugih istraživanja, npr. u Italiji, Francuskoj i Njemačkoj.

Masturbacija je fenomen koji je prisutan ne samo u mladenačkoj nego i u zrelijoj dobi, sve tamo do preko osamdesete godine. Za mnoge starije osobe ona je često jedini način seksualnoga zadovoljenja. Po nekim istraživanjima u Americi 76% muškaraca i 85% žena odobravaju masturbaciju u zrelijoj dobi, a 44% muškaraca i 47% žena je prakticiraju. Za mnoge osobe ona je nešto sasvim normalno i relativno je česta, u prosjeku 1—2 puta tjedno ili rjeđe. Masturbaciji se podaju i osobe koje žive u braku, osobito žene za koje je ona često najbolji način da postignu orgazam. Žene najviše masturbiraju u dobi od 45—70. godine života.

² Usp. H. C. Kinsey, *Il comportamento sessuale dell'uomo*, Milano, 1950; A. Plé, *La masturbazione dal punto di vista teologico*, u zaj. dj., *La masturbazione*, Torino, 1968, str. 11—22; L. Rossi, *La masturbazione come problema morale e pastorale*, Ibidem, str. 99—106; M. Vidal, nav. dj., str. 310—313; Zborno djelo, *La sessualità umana*, Brescia, 1978, str. 50—51; B. Starr — M. Weiner, *Liebe und Sexualität in reifen Jahren*, Bern—München, 1982, str. 58—70.

Budući da je vrlo velik postotak osoba koje rjeđe ili češće masturbiraju, ima onih koji misle i tvrde da je to normalna pojava, osobito kod mladeži. Na to upozorava i Kongregacija za nauk vjere u dokumentu *Persona humana* od 29. prosinca 1975. godine: »Danas se često dovodi u sumnju ili se otvoreno napada tradicionalna katolička nauka prema kojoj je masturbacija teški moralni nered. Govore da psihologija i sociologija pokazuju kako je ona, naročito u doba sazrijevanja, redovita pojava u spolnom sazrijevanju. Tu ne bi bilo stvarnog i teškog grijeha, izuzev da se netko svojevolumno prepusti samozadovoljavanju zatvarajući se u sama sebe («ipsacija»), jer bi u tom slučaju takav čin bio bivstveno suprotan ljudskom sjedinjenju raznospolnih osoba koje neki smatraju najvažnijim mada se radi o upotrebi dara spolnosti« (PH 9). Ovdje valja spomenuti da sve ono što je fenomenološki normalno nije ujedno i moralno dobro. Istraživanja i statistike mogu pomoći pri donošenju moralnoga suda o određenom ponašanju, pa i o masturbaciji, ali ne mogu nikako utjecati, odnosno uvjetovati moralno kvalificiranje dotičnoga ponašanja. I objava i učiteljstvo Crkve i teologija neprestano su držali samozadovoljenje objektivno teškim moralnim neredom, usprkos njegovoj proširenosti i učestalosti.

c. Masturbacija se ne smije tretirati kao nešto monolitno. Ona je najuže povezana uz dob, sazrijevanje, nutarnja stanja i uvjetovanost osobe. Stoga je treba promatrati pod višestrukim vidovima i uočiti *mnogovrsnost* njezina fenomena.³

Samozadovoljavanje se primjećuje ponekad već kod male djece; za njih je to jednako kao cucati prst ili se priljubiti uz tijelo majke. To su spontana otkrića ugodnih osjećaja koja dječji razvoj nosi sobom i daleko su od toga da ih se promatra pod vidom svjesnosti i odgovornosti. Ako bi međutim ova dječja masturbacija postala neodoljiva, onda je to upozorenje roditeljima i odgojiteljima da se zapitaju zašto i otkuda taj fenomen, zašto se dijete usredotočuje na samo sebe. Možda je to pokazatelj da ne nalazi oko sebe dovoljno afekta, možda nije dovoljno shvaćeno i prihvaćeno, možda se ne osjeća u središtu roditeljske pažnje i ljubavi. Sve to može imati vrlo negativne posljedice za budući život djeteta.

Mladenačka masturbacija kod zdravih osoba ponajčešće je izraz mladenačke nezrelosti. U toj dobi se još ne posjeduju jasne ideje s obzirom na seksualnost niti se posjeduje adekvatna energija u kontroli samoga sebe i svojih reakcija i poriva. S druge pak strane mladić još ne uspijeva uspostaviti pravi heteroseksualni odnos, plašljiv je i previše stidljiv, nesiguran. Psihološki gledajući osobito je ranjiv, slab i nestabilan, pa se sve to na osobit način osjeća i odražava na planu seksualnosti. Zatvara se u samoga sebe te nalazi odušak u masturbaciji, koja je znak i pokazatelj psiho-afektivnih nesigurnosti i osjećajnih poteškoća. Masturbacija je tipični mladenački fenomen i zbog učestalosti i proširenosti u toj dobi, i zbog

³ Usp. L. Rossi, *Masturbazione*, u *Dizionario enciclopedico di teologia morale*, Roma, 1973, str. 573—584; A. Hortelano, *Amore e matrimonio: nuove prospettive*, Città di Castello, 1973, str. 134—146; *La sessualità umana*, nav. dj., str. 165—172; G. Perico, *Giovani e amore*, Milano, 1979, str. 93—97; M. Vidal, *L'atteggiamento morale — Etica della persona*, Città di Castello, 1979, sv. II, str. 430—439; Zborni djelo, *Sessualità e vita cristiana*, Torino, 1982, str. 62—64.

svoje povezanosti sa psiho-seksualnim sazrijevanjem mlade osobe. Ovaj mladenački autoerotizam je svojevrсни prijelazni most između dječjeg autoerotizma i odrasle heteroseksualnosti. »Visok postotak među mladeži koja se utječe masturbaciji sili nas na pretpostavku da fenomen treba vezati uz moment sazrijevanja i rasteñja. To je epoha nenadanog uzrasta i uređivanja cjelokupne hormonalne konstelacije mladoga čovjeka. Osim toga, tada je živ interes za spolnost i za ostvarenje vlastite spolnosti. Tu su otkrića u nizu erotskih interesa i erogenih zona. Moć auto-regulacije je minimalna i dječak je obuzet iznenađenjem; on je frapiran. Tu je skrajna slabost volje, velika nezrelost, infantilna osjećaj za životne probleme, pomanjkanje jasnoće o vrijednosti i funkcijama spolnosti, redovito manjkav seksualni odgoj. Ne razumije čemu stanoviti fenomeni i stanoviti živi interesi, pa ih često naivno uzimlje kao zanimljive igre, a poticaji na uzbuđivanja, koja ga slijeću sa svih strana, drže ga u trajnoj napetosti (opsceni tisak, publicitet seksusa vezan uz svaki produkt kojim se ljudi služe: to su prave opojnosti i opsesije).«⁴

Kod odraslih osoba masturbacija može biti povremena ili habitualna. Povremena je prouzročena raznim faktorima i nije toliko opasna, dok je habitualna simptom poteškoća u komunikaciji i znak nesposobnosti da se uspostavi pravi odnos ljubavi s drugom osobom suprotnoga spola, odnosno kod celibatarca s Bogom. Najčešći motivi autoerotizma odraslih osoba jesu: psihička nezrelost, navika od mladih dana, osamljenost, razne frustracije, odvojenost od bračnog druga, neshvaćenost, neuspjesi, potreba kompenzacije, itd. U svakom slučaju ona je znak određene psiho-moralne nezrelosti osobe. Naravno da je ova masturbacija teži moralni nered nego mladenačka masturbacija, ali i kod nje treba vidjeti je li svjesno i voljno učinjena ili je plod određenih emotivnih poteškoća, poremećaja i uvjetovanosti. U tome je smislu treba i moralno vrednovati. Autoerotizam odraslih osoba je redovito povremen i kao nadomjestak za normalno spolno općenje, osobito kod osamljenih osoba.

Osobe, mlade i starije, uglavnom masturbiraju zbog postizanja spolnog užitka. To je tzv. hedonistička masturbacija, učinjena bez ikakve osobne kontrole i integracije, izražava egoizam, zatvorenost, bijeg od odgovornosti i od normalnih odnosa s drugima. Osoba se zatvara sama u se i nalazi zadovoljstvo u samoj sebi, u samozadovoljenju. Takav čin je prava inverzija seksualnog poretka, srž nemoralnosti masturbacije.

Kompenzacijsku masturbaciju imamo osobito kod mladih osoba koje su strogo odgojene; koje trpe u obitelji, školi, društvu; koje masturbiraju potaknute neuspjehom u školi, u prijateljstvu i ljubavi. Masturbacija je u ovim i sličnim slučajevima traženje utjehe i zadovoljstva. Ona je često nadomjestak za normalan odnos koji je zbog raznih motiva neostvariv (osamljenost, zatvor, kasarna, brod, jednospolni zatvoreni ambijenti...). U ovim slučajevima masturbacija se kao takva ponajčešće ne želi, već joj se pristupa zbog seksualnog rasterećenja, jer nema osobe drugoga spola. Ovaj tip masturbacije uglavnom je popraćen fantaziranjem, maštanjem i željom za drugim spolom; stoga je manje štetan i nemoralan.

⁴ I. Fuček, *Predbračna ljubav*, Zagreb, 1974, str. 126.

Osoba samo materijalno masturbira, a formalno živi heteroseksualnost pomoću mašte.

Fiziološka masturbacija ostaje na površini osobnosti kao samo fiziološki čin koji ne zahvaća osobu u dubini bića. Osoba tako lako i jednostavno masturbira kao da pije čašu vode. Ovakva masturbacija je najčešće opuštanje od seksualne napetosti, osobito u mladenačkoj dobi.

Psihološka masturbacija jest zadovoljavanje u kojem je osoba duboko zahvaćena tim činom, ali ne do te mjere da je njime opsjednuta. U ovom slučaju masturbacija uvelike utječe na jastvo, cijela osoba je prožeta masturbacijom, što je vrlo štetno za harmoničan život i sazrijevanje osobnosti.

Patološka masturbacija je prava nervoza, opsesivna fiksacija osobe na masturbaciju, tako kao da u životu ne postoji ništa važnijega i vrijednijega od nje. Simptom ovog tipa masturbacije jest da osoba ponavlja iste čine jedan za drugim po nekoliko puta bez prekida. Živi tako da jedva čeka prigodu da masturbira, kao da ne može bez masturbiranja. Razumski se ovaj fenomen ne može protumačiti. Osoba je sklonija masturbaciji nego normalnom spolnom odnosu, makar je moguć, pa čak i u braku. To je pokazatelj patološke strukture.

Klinička masturbacija vrši se zbog toga da se dobije spolno sjeme u svrhu njegova istraživanja u smislu plodnosti odnosno neplodnosti; za čuvanje sjemena u svrhu izvantjelesne oplodnje; za analizu u pogledu eventualne bolesti; za ispitivanje njegove kvalitete, itd. Ona se još zove deseksualizirana ili biološka masturbacija.

»Nenamjerna polucija (pollutio involuntaria, nocturna, passiva, physica, mere naturalis) nije ni grijeh ni nešto protunaravno. Radi se o fiziološkom procesu i naravnoj pojavi, osobito kod muškaraca koji ne žive u braku. Nakon izvjesnog vremena, kad se seminalni rezervoar napuni, organizam izbacuje sjeme vani. To je redovito popraćeno spolnim komocijama i predodžbama spolnog općenja, što prouzrokuje i neku spolnu nasladu. Budući da se to događa redovito u snu, ta se pojava naziva 'pollutio nocturna'. Na taj način organizam se rasterećuje od seksualne napetosti. Po sebi to nije nikakav grijeh. Grijeh se može obistiniti ako je to prethodno namjeravano (volitum in causa) ili je u samom činu ostvaren neki stupanj voljnosti, npr. ako se to dogodi u polusnu. S moralnog gledišta prema toj pojavi treba imati slijedeći stav: ako se polucija dogodi u snu, pa makar uz 'aktivno' sudjelovanje dotičnoga, u tom nema nikakva grijeha jer nije bilo ni svjesnosti ni voljnosti. Ako nakon sna uslijedi polucija, treba se pasivno držati, a ne je aktivno dovršiti. Po sebi je nije dužnost spriječiti, a često puta je to i nemoguće... Sve ovo što je rečeno o noćnoj poluciji vrijedi i za tzv. spontanu poluciju, ili bolje rečeno ejakulaciju, koja se nekim osobama događa u budnom stanju, npr. zbog nervoze.«⁵

⁵ Š. Šipić, *Pokornički i seksualni moral*, Makarska, 1981. str. 85—86.

d. Raznovrsni su *uzroci masturbacije*.⁶ U dječjačkoj i mladenačkoj dobi ona se ponajčešće pojavljuje kao posljedica znatiželje u pogledu svega onoga što je seksualno. Dječak ili mladić, osobito u pubertetu, nosi sa sobom želju da sve upozna. On je iznenađen naglim tjelesnim i seksualnim sazrijevanjem, seksualnim erekcijama, fantazijama, maštanjima. To često dovodi do otkrića autoerotizma.

Čest je slučaj da mlade osobe otkriju masturbaciju preko svojih vršnjaka ili odraslih osoba, koji ih u tome smislu poučavaju, uvode ih u svijet auto-seksualnosti, zavode ih. Tako se imaju zajedničke i međusobne masturbacije, koje ponekada mogu biti uzrokom homoseksualnog ponašanja osobe i u odrasloj dobi, ako se mladenački masturbatorski fenomen zdravo ne nadiđe.

Jedan od uzroka masturbacije je svakako i loš i neadekvatan seksualni odgoj. Mladići ne prime nikakav ili čak kriv odgoj u obiteljskoj sredini. Znatiželja i interesi spolne naravi spontano ih tjeraju da se informiraju i odgoje uz pomoć osoba i pseudoliterature koji pružaju neadekvatna i kriva usmjerenja u pogledu seksualne stvarnosti. Ponekada se nailazi i na same odgojitelje mladih koji masturbaciju preporučuju kao dobru, pa čak i nužnu. Ne vodi se računa o moralnoj dimenziji fenomena, što je posebno štetno.

Ljudi su nerijetko žrtve raznovrsnih frustracija u krugu obitelji, škole, prijatelja, društva, rada, itd. Osjećaju svuda neodoljivu potrebu psihičke i duhovne kompenzacije. Mnoge osobe je nalaze upravo u masturbaciji, barem trenutačno i prividno, i zato se podaju toj seksualnoj aktivnosti.

Ponekada uzrok masturbacije može biti i neurotične naravi, naime, osoba nosi u sebi određene psihičke terete uvjetovane prevelikim kažnjavanjem, strogošću, prijetnjama u djetinjstvu. Ti tereti čine da je ona nervozna, opterećena, neuravnotežena. Sve to onda ponekada nalazi svoje prividno rješenje u samozadovoljenju kao »normalnom« popratnom ponašanju takvih unutarnjih stanja i osjećanja.

Mladić je zbog svoga psihosomatskog razvoja u pubertetu i postpubertetu veoma sramežljiv, zatvoren u sebe, plašljiv, osobito s obzirom na drugi spol, koji ga istodobno veoma interesira. Budući da nema hrabrosti pristupiti drugom spolu, onda se podaje autoerotizmu pribjegavajući drugom spolu samo u mašti.

Kod odraslih osoba uzrokom masturbacije je ponajviše nedostatak partnera. Osoba se, povremeno barem, nađe osamljena zbog rada, bolesti, udaljenosti bračnog druga i slično. To je veoma čest slučaj u jednospolnim ambijentima (zatvor, vojarna, brod).

Stečena je navika jedan od najčešćih uzroka takvih čina. Kada osoba stekne naviku autoerotizma, veoma teško je se oslobađa. Potrebna joj

⁶ Usp. B. Häring, *La legge di Cristo*, Brescia, 1972, sv. III, str. 357—360; K. Hörmann, *Selbstbefriedigung*, u *Lexikon der christlichen Moral*, Wien, 1976, str. 1413—1415; G. Piana, *La masturbazione adolescenziale*, u zaj. dj. *Corso di morale — Diakonia*, Brescia, 1983, sv. II, str. 324—328; G. Durand, nav. dj., str. 209—210.

je za to jaka volja, jaki i uvjerljivi motivi i budnost prema svemu što je navodi na samozadovoljavanje.

Sam spolni nagon, koji je osobito u mladenačkoj dobi jak, uzrokom je masturbacije. Ponekada stvara takvu psihičku i fizičku napetost da mu osoba gotovo ne može odoljeti; nema dovoljno snage i jaku volju da mu se suprostavi, već mu popusti. Nagon može biti izazvan i potenciran nutarnjim i izvanjskim faktorima, i njegova jačina varira od osobe do osobe, ali je kod svakoga neprekidni i snažni izazov za budnost i borbu, osobito u pogledu jačanja volje i karaktera. Osoba je osobito labilna u dobi sazrijevanja i zato lakše podliježe samozadovoljavanju.

Današnje društvo je vrlo erotizirano; prepuno je seksualnih izazova, reklama, ponuda. Proizvodnja, potrošnja i hedonizam njegove su bitne oznake; u drugi su plan potisnute vrijednosti osobe i društva u cjelini. Erotska literatura, slike, filmovi, glazba, TV-programi i slično u velikoj mjeri utječu da se osobe podaju samozadovoljavanju. Seksualna sloboda u ponašanju, erotizirani ambijenti gdje se mladi sastaju i provode slobodno vrijeme, nerijetko potiču na autoerotizam.

Masturbacija je često simptom i posljedica nutarnje osamljenosti osobe, njezina egoističkog usmjerenja i življenja. Osobito u mladoj razvojnoj dobi i u određenim životnim situacijama i okolnostima osobe se zatvore u se, ne otkrivaju se, ne komuniciraju, nemaju snage darivati se i biti velikodušne i požrtvovne, dosta trpe, povučene su. To je sve pogodna podloga za autoerotsku aktivnost.

e. U 18. stoljeću pojavljuje se osobito liječnička literatura koja govori o lošim posljedicama masturbacije i njezinoj *štetnosti za zdravlje*.⁷ Ona je uzrok mnogim bolestima. Tome su osobito pridonijeli sa svojim djelima liječnici Bekker i Tissot koji su imali veliki utjecaj na ondašnje javno mišljenje, pa i na moralno vrednovanje i pastoralno postavljanje spram masturbacije. Štetna je za fizičko i psihičko zdravlje. Kao posljedica masturbacije spominju se među ostalima sljedeće bolesti: impotencija, epilepsija, sljepoća, ludilo, reumatizam, hemoroidi, tumori, sušenje kičmene moždine i sama smrt.

Razvojem antropoloških znanosti, osobito medicine i dubinske psihologije, ti se pogledi s obzirom na štetnost masturbacije za zdravlje uvelike mijenjaju. Za fizičko zdravlje masturbacija je štetna samo ako se pretjerano prakticira. Tada šteti nervnom sistemu, rađa zamorenost, fizičku istrošenost, varijacije i anomalije u ponašanju, budući da zahvaća više centre s kojima je seksualnost najuže povezana. Dolazi do beskorisnog gubljenja supstancija i energija važnih za organizam u razvoju.

Štetne posljedice masturbacije najviše se osjećaju na psihološkom planu. Ako je ona habitualno ponašanje prouzrokuje osjećaj nezadovoljstva i promašenosti, nesposobnosti i nepouzdanja u sebe i svoje snage, pesimizam, sklonost osamljenosti, malodušnosti, obeshrabrenju, frustraciji, tjeskobi, depresiji, izgubljenosti, rastresenosti, apatiji. Stvara se zapravo

⁷ Usp. B. Häring, *La legge di Cristo*, nav. dj., str. 357—360; G. Perico, nav. dj., str. 102—106; G. Durand, nav. dj., str. 201—214.

začarani krug: masturbacija vodi depresiji, koja kao da hoće naći izlaz u masturbaciji pri čemu se stanje još više pogoršava. Masturbacija vodi nervozi, slabi karakter, idealizira nezdravo seksualni objekt, dovodi do autoerotske i narcističke fiksacije. Slabi jačinu volje, psihičke i duhovne energije, osoba se osjeća bespomoćnom i pobijedenom. Čini da se čovjek sve više udaljuje od pravih vrijednosti, ideala, stvarnog života, drugih osoba, komunikacije, ljubavi. Prouzrokuje emotivnu napetost i psihičke blokade koje štete organizmu.

Opsesivna je masturbacija sigurno štetna za fizičko i psihičko zdravlje. Čini da se osoba potpuno zatvara u sebe, remeti povezanost, dijalog i zdrav odnos s drugima, uzrokom je seksualnih poremećenosti (prerana ejakulacija, impotencija...), povećava neurotično stanje osobe.

Redovita ili habitualna masturbacija je također štetna. Osoba ima osjećaj grešnosti, osjeća grižnju savjesti. Blokira psiho-seksualno sazrijevanje osobe u smislu da je zatvara u sebe a ne otvara drugima, da svodi praktično seksualnost na genitalnost, da se seksualnost živi površno a ne kao komunikacija i ljubav, slabi karakter i samokontrolu, itd. Često je uzrokom kriza u vjeri i dosljednog vjerskog života. Ako je pretjerana može štetiti pamćenju, fantaziji, inteligenciji. Opasnost je da se nastavi s tom aktivnošću i u braku te šteti bračnom životu. Također nosi sa sobom veliki rizik za homoseksualnu aktivnost. Štetnost masturbacije se ne smije pretjerivati, ali niti umanjivati.

f. Masturbacija nije samo fiziološka, ona je nadasve *psihološka stvarnost* i pojava.⁸ Često svoje uzroke vuče iz psiholoških razloga: zatvorenost i introvertiranost osobe, obiteljsko-roditeljski ambijent koji ne pogoduje vedrini i ljubavi već strahu te odvodi dječaka od drugih i tjera ga u autoerotizam; posljedica je često određenih neuspjeha, itd. Ima i svoje psihološke mehanizme kao što su represija, regresija, fiksacija, spor napredak u sazrijevanju, itd. Nosí sa sobom određene psihološke sadržaje kao što su užitak, rasterećenje seksualne napetosti, popraćenost maštom i fantaziranjem.

Autoerotizam negira dijalog i zajedništvo s drugima na koje je osoba po svojoj naravi usmjerena. One energije koje su u čovjeku s ciljem da se ostvari u dijalogu s drugima, da se tako razvija i raste, upotrebljavaju se u egoističke svrhe, osoba se zatvara u sebe i tako se blokira nezin dijaloški potencijal. Na taj način masturbacija osamljuje osobu, zatvara je u nju samu. Ona je osamljeni fizički čin koji rađa još veću psihološku osamljenost osobe.

Masturbacija odnosi životnu radost i prouzrokuje žalost i nezadovoljstvo u smislu da se masturbator takvim osjeća; gubi povjerenje u sebe i svoje snage, pesimistički gleda na sebe i život, pada u malodušnost, a ponekada i u očaj.

⁸ Usp: A. Riva, *La masturbazione sotto il profilo psicologico*, u zbornom djelu, *La masturbazione*, Torino, 1968, str. 57—95; N. De Martini, *Personalità e sesso*, Roma, 1974, str. 223—229; G. Durand, nav. dj., str. 205—211; M. Vidal, *L'atteggiamento morale...*, nav. dj., str. 430—437.

Autoerotska aktivnost blokira razvoj osobe koja se treba skladno razvijati u svim svojim dimenzijama: fizičkoj, psihičkoj, duhovnoj. Kod masturbacije nagon prevladava nad duhom, voljom i sviješću, nemotivirano se traži i ostvaruje samotni užitak. Osoba se tim više razvija što bolje sobom gospodari, a masturbacija je robovanje nagonu i strasti. Blokira osobu u njezinoj ekspanziji prema drugima, Bogu, idealima, radu, vrednotama, ljubavi, društvenosti, požrtvovnosti, itd.

Ona ima određeni narcistički karakter, ona je, usprkos fantaziji i mašti kojima je popraćena, zatvaranje u samoga sebe. Čini da osoba voli samu sebe a ne druge, da se zatvara a ne otvara, izraz je egoizma i egocentrizma, zaljubljenosti u samoga sebe i svoj seksualni samotni užitak. Masturbacija je bijeg od stvarnosti. Izraz je nesposobnosti da se uspostave kontakti s drugima.

Masturbacija je uvijek simptom nečega dubljeg, znak je ranjene osobnosti, osamljenosti, nesigurnosti, nedostatka integrirane genitalnosti sa osjećajnošću, života bez interesa i ideala, itd. U svakom slučaju masturbacija je redovito zatvaranje u samoga sebe i prema tome krizna pojava u sazrijevanju osobe u otvaranju drugima. U tome smislu ona je određeni stvarni »handikap« u psihičkome razvoju osobe.

2. Biblijsko-crkveno vrednovanje masturbacije

a. Masturbacija se ne spominje posebice u *Svetom pismu*.⁹ SZ u Onanovu grijehu (usp. Post 38, 9) vidi u prvom redu kršenje zakona levirata, ali se na svoj način njegovo ponašanje može označiti i kao masturbatorsko. Odatle za masturbaciju i naziv onanizam. Jedini tekst SZ koji aludira na masturbaciju mogao bi biti: »Čovjek pohotan na vlastito tijelo, ne prestaje dok ga vatra ne sažeže« (Sir 23, 17).

S obzirom na NZ moralisti obično navode tri teksta sv. Pavla za moralnu osudu masturbacije: »Zar ne znate da nepravednici neće baštiniti kraljevstva Božjega? Nemojte se varati! Ni bludnici, ni idolopoklonici, ni preljubnici, ni mekoputnici, ni oskrvnilci dječaka, ni lopovi, ni lakomci, ni pijanice, ni klevetnici, ni razbojnici neće baštiniti kraljevstva Božjega« (1 Kor 6, 9—10). »A bludnost i svaka vrsta nečistoće ili požude neka se i ne spominje među vama, kao što se pristoji svetima!... Jer ovo znajte dobro: nijedan bludnik, nijedan nečisti, nijedan lakomac... nema dijela u Kristovu, Božjemu kraljevstvu!« (Ef 5, 3—5). »Poznata su djela tijela. To su: bludnost, nečistoća, raspuštenost, idolopoklonstvo...: oni koji čine takva djela neće baštiniti kraljevstva Božjega« (Gal 5, 19—21).

Nijedan od spomenutih tekstova ne osuđuje izričito masturbaciju. Naravno da se ona može uključiti u spomenute poroke, u bludnost i nečistoću, ali strogo gledano ona se ne spominje. Stoga ni SZ ni NZ ne kažu

⁹ Usp. A. Plé, nav. dj., str. 13—15; L. Rossi, *Masturbazione*, nav. dj., str. 573—575; M. Vidal, *Morale dell'amore e della sessualità* nav. dj., str. 320—321; A. Humbert, *Les péchés de la sexualité dans le Nouveau Testament*, u *Studia Moralia* 8 (170) str. 149—183; G. Cappelli, *Autoerotismo*, Bologna, 1986, str. 23—47.

nam ništa o izričitoj osudi masturbacije. Ni šesta ni deveta zapovijed Dekaloga (usp. Izl 20, 14—17) ne osuđuju posebice masturbaciju nego bludnost u širem značenju.

To ne znači da Biblija dopušta masturbaciju; dapače! Sveto pismo osuđuje masturbaciju više s pozitivnog gledišta nego s negativnog, više govori o potrebi i vrijednosti kreposti čistoće nego o osudi grijeha bludnosti. Tražeći da kršćanin živi čisto, da svoje tijelo čuva u poštovanju i svetosti, da u svome tijelu proslavi Boga, tvrdeći da je čovjekovo tijelo hram Duha Svetoga, da je otkupljeno krvlju Kristovom, da pripada Gospodinu a ne nama, da nije za bludnost nego za čistoću (usp. 1 Kor 6, 12—20; Rim 3, 13; 8, 11; Ef 1, 13—14; Gal 1, 4; 2, 20), Biblija osuđuje masturbaciju kao i svaku drugu vrstu nečistoće i naglašava potrebu urednoga življenja seksualnosti. Cijela biblijska poruka ističe da čovjek treba živjeti čisto i uredno svoju seksualnost. Stoga je masturbacija jasno osuđena u Svetom pismu u njegovoj globalnoj poruci i nuci, makar se izričito ne navodi.

b. *Crkvena tradicija i povijest teologije* izričito spominju i osuđuju masturbaciju.¹⁰ Sveti oci i monaško doba više su zaokupljeni fenomenom noćne polucije nego samom masturbacijom. Razlog tome je ritualna čistoća. Čisto i nečisto shvaća se kao moralno i nemoralno u cilju slavljenja i primanja sakramenata, osobito euharistije. Ovakav način rezoniranja kod određenih osoba prisutan je i danas.

Teolozi i kršćanski pisci ranog srednjeg vijeka, sve do 12. stoljeća, izričito spominju masturbaciju i određuju njezinu moralnu kvalifikaciju. *Libri penitentiales* označuju specifičnu kaznu i pokoru za masturbaciju, ali redovito manju nego za druge grijeha tijela. Tako npr. Kolumbijanov penitencijal određuje dvije godine pokore, onome koji masturbira, tri godine ako je klerik ili monah. Bigotinov penitencijal određuje za jedan čin masturbacije sto dana pokore, odnosno sedam godina ako je to navika. Te kazne trebaju biti za pola umanjene za mladiće od 12. do 20. godine. Germanski penitencijali su bili dosta blaži. Tako jedan od njih određuje četrdeset dana pokore za mladića a sto dana za odraslog čovjeka ako su masturbirali. Zanimljivo da određuje samo dvadeset dana ako se radi o kleriku, trideset dana ako je đakon, četiri tjedna ako je svećenik.

Vrijeme skolastike (sv. Albert Veliki i sv. Toma) osuđuju masturbaciju zbog frustracije spolnog sjemena. Oni su naime uvjereni da sjeme nosi u sebi kao u potenciji cijeloga čovjeka. U to vrijeme znanost o ovom predmetu nije još ništa govorila, to je još predznanstveno vrijeme. Stoga su i tvrdnje velikih teologa bez znanstvenog temelja, netočne.

Vrijeme kazuistike je vrijeme kolektivne seksualne opsesije (17—19. st.). Liječnici Bekker i Tissot publiciraju knjige o štetnim posljedicama masturbacije za čovjekovo fizičko i psihičko zdravlje. Te knjige doživljavaju i po stotinu izdanja. Takvo medicinsko gledanje i vrednovanje

¹⁰ Usp. A. Plé, nav. dj., str. 15—22; M. Vidal, *Morale dell'amore e della sessualità*, nav. dj., str. 321—326; G. Durand, nav. dj., str. 214—221; G. Cappelli, nav. dj., str. 77—267.

masturbacije imalo je velikoga utjecaja na svećenike, propovjednike, ispovjednike i odgojitelje toga doba. Masturbacija se tretira kao »grijež koji vapi u nebo«, kao »ubojstvo«, kao uzrok većine bolesti. U tome duhu piše i J. J. Rousseau: »Bdijte s pomnjom nad dječakom; od svega se može sam obraniti, ali je na vama da ga obranite od njega samoga. Ne ostavite ga nikad sama, spavajte u njegovoj sobi; pazite da ide spavati tek onda kada ga je spopao san i da se ustane čim se je probudio...¹¹ U nekim krugovima i kod nekih osoba i u naše doba ima ovakvih i sličnih shvaćanja, pretjeranosti, strahova i krivih usmjerenja.

c. *Crkveno učiteljstvo* je uvijek i nedvojbeno osuđivalo masturbaciju kao moralni nered i grijeh.¹² Papa Leon IX. formulirao je 1054. godine prvo službeno učenje o masturbaciji određujući da »osobe koje se podaju masturbaciji ne smiju biti pripuštene svetim redovima« (DS 688). Papa Inocent XI. osudio je 1679. godine kao sablažnjujuće i praktično opasno mišljenje teologa Caramuela da »masturbacija nije zabranjena naravnim zakonom; stoga ako je Bog nije zabranio ona je dobra i ponekada teška dužnost« (DS 2149). Sveta penitencijerija je 1904. godine izjavila da je kompletni masturbatorski čin žene za vrijeme udaljenosti muža teško nedopušten te da svaki ispovjednik koji bi ga dopustio treba biti prijavljen Svetoj Stolici (Zalba, II, 160). Sv. Oficij je 1929. godine na pitanje: »Da li je direktna masturbacija dopuštena s ciljem da se dobi sjeme, da bi znanost mogla otkriti narav zarazne bolesti 'blenaragija' i naći lijek«, odgovorio negativno (DS 3694). Papa Pio XII. u govoru o kršćanskom odgoju mladih 23. V. 1952. godine izjavio je slijedeće: »Odbijamo kao pogrešnu tvrdnju onih koji drže da su moralni padovi u doba adolescencije neizbježivi, i da zato nema smisla o njima voditi računa, kao da oni ne bi bili teški grijesi, jer, kako oni kažu, redovito strast uništava onu potrebnu slobodu da bi čin bio moralno imputiran« (AAS 44 (1952) str. 275).

Kongregacija za redovnike poslala je 1961. godine duhovnicima redovničkih kandidata slijedeću uputu: »Kandidat koji bi imao naviku masturbacije i koji ne bi imao utemeljenu nadu da će moći nadvladati tu naviku u periodu razborito određenom ne smije biti pripušten u novicijat... Treba biti još stroži pri pripuštanju vječnim zavjetima i svetim redovima. Nitko ne smije biti pripušten vječnim zavjetima ili promaknut svetim ređenjima ako nije postigao sa sigurnošću habitus uzdržljivosti, i nije u svakom slučaju dao siguran dokaz habitualne čistoće, za vrijeme jedne godine barem. Ako bi se u toku spomenute godine... pojavile sumnje zbog novih padova, kandidatu treba zabraniti pristup... svetim redovima.«¹³

Kongregacija za katolički odgoj u svojoj *Uputi o odgoju za svećenički celibat* iz 1974. godine govori o fenomenu masturbacije poglavito pod odgojnim vidom. Ukazuje na uzroke masturbacije, kao što je nedostatak seksualnog ekvilibrija i druge koji čine da dođe do ove pojave i da traje. Nastojanje odgojitelja treba biti usmjereno prema uzrocima umje-

¹¹ Tekst citira A. Plé, nav. dj., str. 20.

¹² Usp. Zborno djelo, *La sessualità umana*, nav. dj., str. 166—168.

¹³ Kongregacija za redovnike, *Religiosorum Institutio*, br. 30.

sto direktnog suočavanja sa problemom. Samo na taj način je moguće promicati efikasan razvoj mladićevih nagona, tj. nutarnje sazrijevanje koje vodi gospodarenju instinktima. Treba izbjegavati odgoj utemeljen na strahu, prijetnji i fizičkom ili duhovnom plašenju, jer bi takva ponašanja mogla uroditi opsesivnim stanjima koja bi lako kompromitirala mogućnost ekvilibriranog seksualnog ponašanja čineći da se subjekt zatvori u sebe umjesto da se otvori drugima. Odgojitelj ne smije dramatizirati činjenicu masturbacije niti umanjiti svoje poštovanje i ljubav prema kandidatu koji trpi od ovih poremećaja. Naprotiv, poticati će ga na otvorenost i prijateljstvo prema Bogu i ljudima, na velikodušnost i zalaganje u radu i izvršavanju svojih zadaća, na nesebičnost i požrtvornost, i tako će mu indirektno pomoći da iziđe iz svoje izolacije.¹⁴

Kongregacija za nauk vjere u svom dokumentu o nekim pitanjima seksualne etike *Persona humana* od 1975. godine govori o masturbaciji u broju 9. Kongregacija kaže da se danas često dovodi u sumnju ili otvoreno napada stalna katolička nauka prema kojoj je masturbacija teški moralni nered. Naglašava da su je crkveno učiteljstvo i moralni osjećaj vjernika neprestano smatrali teškim moralnim neredom. Poglavitni razlog za to je što se svojevoljno upotrebljavanje spolne sposobnosti izvan normalnog spolnog općenja bitno kosi s njenom svrhom. Makar Sv. pismo posebice ne osuđuje masturbaciju ona je osuđena kada se govori o nečistoći, besramnosti i drugim porocima suprotnim čistoći i uzdržljivosti. Razna istraživanja mogu nam pomoći da bolje shvatimo ovaj fenomen, ali njegova učestalost ne može opravdati njegovu nemoralnost. Dokument nadalje kaže da pojedini čin masturbacije ne mora uvijek biti i subjektivno težak grijeh, te da u pastoralnoj praksi fenomen treba promatrati u kontekstu cijelog ponašanja osobe i njezina nastojanja oko kreposti čistoće.¹⁵

CHRISTIAN APPROACH TO MASTURBATION

Summary

Masturbation is a rather spread phenomenon, particularly during man's adolescence age. The author analyzes above-mentioned phenomenon under the viewpoint of its nature, of many kind of forms, the various causes and consequences. Analyzing the biblical doctrine, the history of theology and interventions of the Church teaching body, obviously derives that masturbation objectively is morally evil and sin; mainly, because arbitrary using of sexual force out of the natural sexual intercourse essentially contradicts with its purpose.

¹⁴ Usp. Kongregacija za katolički odgoj, *La guida alla formazione per il celibato sacerdotale*, br. 63.

¹⁵ Usp. Kongregacija za nauk vjere, *Persona humana*, br. 9.